

Aistear

Creatchuraclam na Luath-Óige
The Early Childhood Curriculum Framework

**Eispéiris foghlama
le haghaidh suíomhanna cúraim lae
lánaimseartha agus páirtaimseartha**

Eispéireas foghlama 2: Buille an druma**Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 2****Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Cúram lae baile lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)**

Bhog Gloria go hÉirinn ón Nigéir Thuaidh trí bliana ó shin. Labhraíonn sí Béarla agus tugann sí cúnamh i seomra na mamailíneach ar mhaidin Mháirt gach dara seachtain. Tá a garmhac Lee (2½ bliain d'aois) ag freastal ar an gcreis ó mhí Mheán Fómhair i leith. Gach uair a thugann sí cuairt ar an gcreis, tugann Gloria léi rud éigin ón Nigéir Thuaidh ionas gur féidir leis na leanaí é a fheiceáil, súgradh leis agus foghlaim faoi. Tá taithí ag Lee ar na nithe seo. Thug sí léi druma Afracach lá amháin. Sheinn sí an druma agus í ag casadh amhrán Afracach agus rinne an chuid eile den chomhluadar bualadh bos le buille an druma. Rinne Lee agus roinnt dá chairde aithris ar roinnt de na focail agus na frásaí. Rinne na leanaí iarracht ina dhiaidh sin an druma a sheinn iad féin. Ba mhaith le Gloria roinnt cluichí a imirt lasmuigh leis na mamailínigh an chéad uair eile. Rinne Sorcha, an ceannaire seomra, roinnt nóiméad de na himeachtaí a thairdeadh ar fhístéip agus thaispeáin é seo do na leanaí nuair a bhí Gloria imithe abhaile.

?

Ábhar Machnaimh: Cad iad na bealaí ar féidir leis na tuismitheoirí agus na seantuismitheoirí a bheith páirteach in eispéiris a shaibhriú do na leanaí?

Eispéireas foghlama 5: An nuachtlitir**Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 3****Aoisghrúpa: Mamailínigh agus leanaí****Suíomh: Sa bhaile agus cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (naíolann)**

Chuir foireann na naíolainne Happy Start pacáiste fáilte ar fáil le haghaidh thuismitheoirí na leanaí nua. San áireamh sa phacáiste seo tá ráiteas misin na naíolainne agus eolas ar an gcaoi a dtacaíonn an fhoireann le foghlaim agus forbairt na leanaí. Chomh maith leis sin seolann siad abhaile nuachtlitir gach mí ionas go mbeidh a fhios ag na tuismitheoirí cad iad na hamhráin, scéalta agus gníomhaíochtaí atá ar siúl ag na leanaí. Bíonn na leanaí i mbun cinntí a dhéanamh i ndáil le cén t-eolas atá san áireamh. Seo a leanas sampla de nuachtlitir atá ar fáil i mBéarla, i bhFraincis agus i bPolainnis (príomhtheangacha dúchais na leanaí). Tá sé beartaithe ag an bhfoireann freisin teachtaireachtaí téacs a úsáid le haghaidh tuismitheoirí ar mian leo eolas a fháil faoi imeachtaí sa naíolann.

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom tuilleadh eolais a roinnt le tuismitheoirí faoina bhfuil ar siúl ag a leanaí i mo shuíomh?

Féach an nuachtlitir ar an gcéad leathanach eile.

Bealtaine 2009

Rudaí Iontacha a Dhéanamh lena Chéile!

Náiolann Tús Maith: Mamailínigh shinsearacha agus leanaí réamhscoile

Ár lá amuigh sa choill!

Ba mhaith linn buíochas a ghabháil leis na tuismitheoirí go léir a tháinig linn ar ár dturas chuig coillte Ghleann Garaidh. Bhain gach duine an-taitneamh as an lá. Deir na leanaí gur bhain siad taitneamh ar leith as an turas ar an mbus agus as an bpicnic! Thaitin go mór leo a bheith ag léimneach sa lathach ina mbuataisí. Ó d'fhilleamar ón turas bhíomar ag foghlaim faoi chrainn agus faoi bhláthanna a fhásann sa choill. Thosaíomar freisin ag foghlaim faoi mhil a dhéanamh mar gur aimsíomar coirceoga faoi cheilt i gcúinne na coille. Beidh an tUasal Mackey, a chuireann mil ar fáil le haghaidh na siopaí áitiúla, ag tabhairt cuairte ar an réamhscoil ar an 12 Meitheamh. Tabharfaidh sé leis mil agus taispeánfaidh sé físteip mar gheall ar bheacha. Ba bhreá linn dá mbeadh sibh in ann bheith linn ag 10r.n. ar an lá sin?

Tá grianghraif de thuras Ghleann Garaidh ar taispeáint sa phríomh-halla.

Am le haghaidh Tuilleadh Scéalta

Beimid ag dul ar cuairt chun na leabharlainne mar is gnách ar an Aoine dheireanach den mhí seo. Míle buíochas leis na tuismitheoirí a tháinig linn an mhí seo caite.

An bhfaca tú ár mbus?

Sa mhéid gur bhain na leanaí an méid sin taitnimh as an turas ar an mbus chuig Coill Ghleann Garaidh bheartaíomar ár mbus féin a dhéanamh. Táimid an-bhuíoch de Dhaid Darren a thug boscaí móra cairtchláir dúinn chun an obair seo a dhéanamh. Tar éis dianoire tá ár mbus ildaite féin againn le roth stiúrtha, bonnán agus suíocháin. Chun cur leis an bplé a bhí againn ar chórais iompair beidh máthair Ava, Nóra ag teacht isteach an tseachtain seo chugainn chun caint linn faoina post mar thiománaí bus scoile. Beidh roinnt mhaith de na leanaí ag taisteal ar an mbus sin nuair a thosóidh siad sa réamhscoil i mí Mheán Fómhair. Beidh Nóra anseo ag 10.30r.n. ar an Déardaoin 14 Bealtaine. Tá fáilte roimh chách bheith linn agus fanacht i gcomhair cupán tae/caife ina dhiaidh i seomra na dtuismitheoirí.

Rannta

Mar is eol daoibh cuirimid san áireamh i gcónaí rann nó dán inár nuachtlitir. An mhí seo d'iarr na leanaí orainn focail an amhráin Timpeall Timpeall a chur ar fáil daoibh. Múinfidh siadsan na gníomhartha daoibh. Baint taitneamh as.

- Timpeall timpeall rothaí an bhus, rothaí an bhus, rothaí an bhus,
- Timpeall timpeall rothaí an bhus, rothaí ag casadh timpeall.
- Bíp, bíp, bíp ag adharc an bhus, adharc an bhus, adharc an bhus,
- Bíp, bíp, bíp ag adharc an bhus, géilligí don bíp bíp.

Cé aige/aici a bhfuil breithlá i mí Bealtaine?

Beidh Rarish Obert dhá bhliain d'aois ar an 1 Bealtaine.
Beidh Sharon O'Brien trí bliana d'aois ar an 7 Bealtaine.
Beidh Fiachra Long ceithre bliana d'aois ar an 15 Bealtaine.
Beidh Kia Mihás cúig bliana d'aois ar an 17 Bealtaine.
Tá súil againn go mbeidh breithlá sona agaibh go léir.

Dáta tábhachtach don dialann

Le linn an dá sheachtain tosaigh de mhí an Mheithimh tá súil againn bualadh leat agus le do leanbh ar feadh tamall gairid. Taispeánfaidh do leanbh a f(h)illteán ionas go bhfeicfidh tú cad a bhí á dhéanamh agus á fhoghlaim aige/aici le linn na bliana. Mura bhfuil an dáta agus an t-am feiliúnach duit, téigh i dteagmháil le Michelle, le do thoil, ar 084 6655437.

Eispéireas foghlama 20: D'éirigh liom, sheas mé suas!

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aim 4 agus Sprioc foghlama 4**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Sa bhaile, cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)**

Bhí Daniel (10 mí d'aois) agus foghlaim conas é féin a tharraingt aníos ina sheasamh. Bhí Monica, a Oibrí Bunriachtanach, ag breathnú air ina chongar. Rinne Daniel iarracht cúpla uair é féin a tharraingt aníos ina sheasadh trí bhreith ar bhréagán le rothaí a rollann agus gach uair a rinne sé iarracht greim a bhreith ar an mbréagán sin bhog an bréagán trasna an urláir. Bhí sé ag éirí éadóchasach. Chuir Monica síos ar a raibh á dhéanamh ag Daniel, *Tá tú ag iarraidh seasamh suas i d'aonar, nach bhfuil?* Thathantaigh sí air coinneáil air agus í ag miongháire agus ag insint dó cé chomh maith is a bhí ag éirí leis. *Measaim gur féidir linn cosc a chur ar na rothaí seo ó bheith ag rolladh*, a dúirt sí nuair a thit Daniel athuair. Mhol sí dó triail eile a bhaint as trí léiriú dó nach ndéanfadh an bréagán rolladh an uair seo mar go raibh na rothaí faoi ghlas. Rug Daniel greim ar an mbréagán arís agus tharraing é féin ina sheasamh go mall. Sread sé le háthas nuair a bhí sé ina sheasamh suas. D'athdhearbhaigh Monica a raibh bainte amach aige trí bhualadh bos a dhéanamh, cur síos ar a raibh déanta aige agus tathant ar a comhghleacaí teacht anall agus breathnú ar a raibh bainte amach ag Daniel. D'fheidhmigh a cóngaracht agus a spéis mhór mar thacaí fisiceacha agus mothúchána. Ghlac sí grianghraf i rith an lae de Daniel ina sheasamh agus thaispeáin é dó agus bhain úsáid as chun cur síos ar a éacht. Thaispeáin sí an grianghraf dá dhaid freisin nuair a tháinig sé chun é a bhailiú an tráthnóna sin. Chuir sí é ar taispeáint sa halla leis an dáta scríofa faoina bhun agus cur síos ar iarracht Daniel! Bhreathnaigh mamaí Daniel ar an ngrianghraf an mhaidin dár gcionn nuair a thug sí Daniel isteach, agus labhair sí leis mar gheall ar a raibh bainte amach aige. Rinne siad miongháire lena chéile.

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom tacú le leanaí coinneáil orthu le tascanna deacra?

Eispéireas foghlama 25: Is féidir linn cinneadh a dhéanamh**Téama: Folláine agus Leas, Aim 4 agus Sprioc foghlama 1****Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (cúram iarscoile)

D'imigh na leanaí ó ranganna na naíonán sa bhunscoil chuig an gclub iarscoile. Chuidigh Ray, an t-oibrí iarscoile, leo a gcuid gníomhaíochtaí a phleanáil. Rinne sé iarracht timpeallacht dhaonlathach neamhspleách a chothú. De ghnáth bíonn struchtúr solúbtha ann sa seisiún a áiríonn am lasmuigh, gníomhaíocht amháin nó dhó laistigh (ceann amháin a bheartaíonn Ray, agus ceann eile a bheartaíonn na leanaí), saorshúgradh, agus ansin gníomhaíocht i ngrúpa roimh dhul abhaile. Reáchtáil sé cruinniú le hocht leanbh chun a bheartú cad a dhéanfaidís do na 2½ uair sula mbaileodh a dtuismitheoirí iad. Ní raibh rochtain dhíreach ar an spás lasmuigh ar fáil, mar sin d'imigh na leanaí amach mar ghrúpa le haghaidh gníomhaíochtaí a d'eagraigh Ray nó le haghaidh gníomhaíochta nó tionscadail ar leith a bheartaigh siad féin. Le linn an ama don saorshúgradh féadfaidh na leanaí roghnú ó acmhainní agus ábhair éagsúla, mar shampla an spás ríomhairí, an spás don súgradh samhlaíoch, an spás le haghaidh na n-ealaíon agus na ceardaíochta, an spás gainimh agus uisce, an spás tógála, agus spás suaimhnis ina bhfuil leabhair agus míreanna mearaí.

Tá clár maighnéid ag Ray ar féidir le gach leanbh a (h)ainm a ghreamú de agus/nó a (h)ainm a scríobh air. Chuir na leanaí pictiúir de gach gníomhaíocht a bhí beartaithe acu a dhéanamh le linn an tseisiúin ar an gclár in aice lena n-ainmneacha agus/nó a ngrianghraif. Choinnigh Ray súil ghéar orthu chun a chinntiú go raibh réimse gníomhaíochtaí ar siúl ag na leanaí go léir. Roimh dhul abhaile tháinig na leanaí le chéile arís mar ghrúpa chun scéal a chlos agus amhráin a chasadh agus chun labhairt faoina raibh déanta acu.

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom na leanaí a áireamh sna cinní maidir lena ndéanfaidh siad sa suíomh?

Eispéireas foghlama 26: Ár n-áit

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Is í Diane bainisteoir an tseomra do leanaí óga sa chreis. Tugann sí féin agus a cúntóir Monique aird ar leith ar struchtúrú na timpeallachta le haghaidh na sé leanbh faoina gcúram. Labhraíonn siad leis na tuismitheoirí, breathnaíonn siad ar na leanaí óga agus labhraíonn leo agus déanann a gcuid pleanála dá réir. Déanann Diane agus Monique seiceáil go rialta go bhfuil gach duine slán, sona. Soláthraíonn siad bréagáin, ábhair nádúrtha agus míreanna eile ón teach le huigeachtaí, dathanna, cruthanna agus toisí éagsúla d'fhonn céadfaí na leanaí a spreagadh. Cuireann siad grianghraif de leanaí óga agus a dteaghlaigh ar taispeáint ar na ballaí le hainmneacha na leanaí agus focail cosúil le *mamáí* agus *daidí* in aice leo. Tá grianghraif dá bpeataí ag roinnt de na leanaí óga ar an mballa freisin. Bíonn na doirse dúbailte amach chuig an ngairdín ar oscailt agus tá rampa ann le haghaidh leanaí óga ar mhian leo lámhacán amach. Cuirtear na leanaí óga nach bhfuil chomh soghluaiste in aice na fuinneoige ionas gur féidir leo breathnú ar a bhfuil ag tarlú lasmuigh. Tá suíochán sa ghairdín, chomh maith le bréagáin ar rothaí, agus bréagáin agus trealamh éagsúil eile ar féidir leo bheith ag súgradh leo. Déantar na bréagáin agus an trealamh uile a sheiceáil go rialta le haghaidh sábháilteachta agus cuirtear bréagáin nua leis an gnuasach go rialta chun cur le spéiseanna na leanaí. Fanann Diane agus Monique in aice na leanaí óga an t-am ar fad, agus baineann siad úsáid as córas an oibrí bhunriachtanaigh lena chinntiú go dtugann an duine céanna cúram do gach leanbh a mhéad is féidir.

?

Ábhar Machnaimh: An bhféiltim roimh leanaí agus an spreagaim iad le nithe a iniúchadh agus a thaiscéaladh?

Eispéireas foghlama 29: Súgradh le glóthach!**Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 6****Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Darragh (14 mhí d'aois) agus Ian (16 mhí d'aois) ag súgradh lasmuigh. Rinne Susan, a nOibrí Bunriachtanach, glóthach dhearg, agus nuair a théacht an ghlóthach thug sí roinnt do Dharragh agus Ian chun iniúchadh a dhéanamh uirthi. Bhí na buachaillí ag suí ar ruga in aice le píosa páipéir a bhí greamaithe leis an bhféar. Bhain Susan amach roinnt glóthaí agus thug é do Dharragh agus Ian. Bhí an-fhuadar faoi Ian roinnt den ghlóthach a fháil agus scread sé chun a chur in iúl do Susan go raibh roinnt uaidh. Ní raibh an chuma air go raibh roinnt ó Dharragh. Chuimil Ian a ghlóthach isteach sa pháipéar agus bhí sé an-sásta marcanna dearga a fheiceáil ag teacht aníos ar an bpáipéar. Rinne Susan roinnt marcanna dá cuid féin. *Tá tú ag baint an-taitnimh as an nglóthach nach bhfuil, a Ian, ar sise. Céard fútsa, Darragh, ar mhaith leat roinnt a thriail?* Bhreathnaigh Darragh ar Susan agus Ian agus shín sé amach a lámh go trialach i dtreo na glóthaí. Spreag Susan é le hiniúchadh a dhéanamh ar an nglóthach agus le marcanna a dhéanamh ar an bpáipéar leis an nglóthach. Bhreathnaigh Darragh ar Susan ag déanamh línte fada dearga ar an bpáipéar. Bhí Susan ag breathnú ar a fhreagairtí go cúramach. D'imigh sí ar a glúine in aice leis agus chuidigh leis marc a dhéanamh. Chuir sí síos ar an nglóthach agus ar na marcanna a bhí déanta ag Darragh agus Ian. Chuir Darragh roinnt den ghlóthach ina bhéal; thaitin an blas leis a bhí ar an nglóthach agus bhí blúire eile aige. Rinne Ian aithris air. Tar éis cúpla nóiméad thosaigh Darragh ag tógáil píosaí glóthaí as an mbabhla agus á dtairiscint do Ian. Chuir na buachaillí an ghlóthach ar an bpáipéar agus ansin phioc suas arís í agus chuir ar ais sa bhabhla í. Bhí Darragh agus Ian gafa ar fad lena raibh ar siúl acu. Níor theastaigh ó Susan cur isteach ar an smaointeoireacht agus shuigh sí go ciúin in aice leo. Ba léir go raibh an-taitneamh á bhaint ag Ian agus Darragh as an eispéireas óna gcomharthaíocht choirp agus ón smál de ghlóthach dhearg ar na haghaidheanna acu!

Ábhar Machnaimh: Cad iad na heispéiris nua is féidir liom a sholáthar do leanaí a spreagfaidh a bhfiosracht agus a spreagfaidh iad le nithe nua a thriail?

Eispéireas foghlama 33: Tar agus bí ag sórtáil i mo theannta**Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 3****Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Rachel, oibrí cúraim leanaí, ag suí ar an urlár sa seomra leanaí le Ciara (12 mhí) agus Jack (14 mhí) ag cuidiú leo bheith ag súgradh le chéile agus ag cur cruthanna isteach sa sórtálaí cruthanna. Bhí sí ag idirghníomhú leo go spráúil agus ag eiseamláiriú cruthanna a roinnt lena chéile ar an gcaoi seo a leanas: **Féach anois, cuirfidh Rachel cruth amháin isteach, cuirfidh Ciara cruth eile isteach agus cuirfidh Jack ceann eile isteach.** De réir mar a rinne na leanaí aithris ar na gníomhartha a bhí á n-eiseamláiriú ag Rachel, lean sí ar aghaidh ag cur síos ar a raibh ar siúl aici fad is a d'úsáid sí a n-ainmneacha. Gach uair a rinne na leanaí iarracht ainmneacha a chéile a rá, mhol sí iad as a n-iarrachtaí agus d'eiseamláirigh an t-ainm a rá i gceart ansin.

?

Ábhar Machnaimh: An féidir liom tuilleadh a dhéanamh chun eiseamláiriú a dhéanamh ar idirghníomhú maith do leanaí?

Eispéreas foghlama 39: An iliomad cineálacha éagsúla teaghlach**Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 2****Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Lá amháin bhí na leanaí sa chreis áitiúil ag déanamh pictiúr faoina dteaghlaigh. Nuair a bhí a bpictiúir críochnaithe acu d'iarr an stiúrthóir, Dervla, orthu a insint do na leanaí eile ag a mboird faoina bpictiúir. Tharraing Amer pictiúr den bheirt mhamaí aici agus dá deartháir mór. Phéinteáil Alan pictiúr dá mhamaí, dá dhaidí agus dá mhadra. Tharraing Diarmuid pictiúr dá dhaidí, agus dá mhamaí le bolg mór agus í ag iompar clainne, agus tharraing Emma pictiúr dá mamaí agus dá peata an t-iasc órga sa bhaile agus pictiúr dá daidí agus den teaghlach eile sa bhaile. D'imigh Dervla ar a glúine in aice le gach beirt. D'éist sí leo, rinne roinnt moltaí agus uaireanta chuir sí ceist orthu. Trí mheán an eispéiris seo thosaigh na leanaí ag forbairt measa ar na héagsúlachtaí i dteaghlaigh agus i mbailte a chéile.

?

Ábhar Machnaimh: Cad is féidir liom a dhéanamh chun cuidiú le leanaí a fheiceáil go bhfuil éagsúlachtaí ina gcuid den saol?

Eispéireas foghlama 42: Cuidigh liom páirt a ghlacadh sa spraoi

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Seisiún naíonra (réamhscoil speisialta), agus cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (naíolann)**

Caitheann na mamailínigh a lán ama lasmuigh i rith na bliana ar fad. I gcás roinnt de na leanaí atá níos cúthaile laistigh éiríonn siad i bhfad níos gníomhaí agus níos inspreagtha agus iad lasmuigh. Ritheann siad, dreapann siad suas an dréimire, téann siad síos an sleamhnán, speachann siad an liathróid pheile, imríonn siad sa chaife lasmuigh, faigheann siad breosla dá bhfeithiclí ag na pumpaí, imríonn siad le huisce agus le gainimh, agus rothaíonn siad ar a rothair thrianacha. Imríonn baill foirne leo agus téann na leanaí i bhfolach. Eagraíonn an fhoireann rásaí, imríonn peil, glacann latte leo sa chaife agus labhraíonn leo faoina bhfuil ar siúl acu agus á fhoghlaim acu. Ar laethanta fuara cuireann siad a gcótaí agus a hataí ar na leanaí sula dtéann siad amach, agus ar laethanta fliucha léimeann siad sna locháin uisce ina mbuataisí agus éistean siad leis an mbáisteach ag titim ar a scáthanna fearthainne atá clúdaithe le scragall stáin.

Freastalaíonn Daniel (beagnach 3 bliana d'aois) ar réamhscoil speisialta trí mhaidin sa tseachtain. Bíonn sé leis na leanaí i seomra na mamailíneach sa naíolann an dá lá eile. Ní féidir leis aon cheann dá ghéaga a bhogadh agus mar sin bíonn sé ag brath ar an bhfoireann é a iompar amach. Scréachann sé le háthas nuair a ardaíonn siad suas san aer é agus nuair a chuirtear ar an sleamhnán é. Labhraíonn an fhoireann le Daniel, ag cur lena stór focal, ag cuidiú leis lena fheasacht ar spásúlacht agus lena scileanna fisiceacha, ag rá, mar shampla, *Anois Daniel, tá tú thuas thuas thuas ...anois tá tú thíos thíos thíos*. Cuireann siad Daniel ar an talamh agus cuireann liathróid in aice lena cheann. Is breá leis an liathróid a bhogadh go mall lena cheann agus é a chur faoi mbinse. Deir siad, *Maith thú, Daniel....faoi bhun, faoi bhun an bhinse*. Cuidíonn na heispéiris fhisiceacha seo le Daniel a scileanna mórluaile a fhorbairt agus cuidíonn leis coincheapa spásúlachta a thuiscint amhail os cionn/faoi bhun, suas/síos, agus isteach/amach. Go minic ritheann na leanaí eile sall chuig Daniel agus bogann an liathróid go bog ina threo nó beannaíonn dó. Déanann sé miongháire nuair a dhéanann siad seo.

Ábhar Machnaimh: An bhfaigheann gach leanbh i mo shuíomh an deis a bheith páirteach sa súgradh agus taitneamh a bhaint as?

Eispéireas foghlama 46: Dóiteán, dóiteán!**Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 2 agus
Sprioc foghlama 5****Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (naíolann)**

Freastalaíonn Cáit (beagnach 3 bliana d'aois) ar naíolann fad is a bhíonn a tuismitheoirí ag obair. Is fear dóiteáin é daidí Cháit agus labhraíonn sí ina thaobh go minic sa naíolann. D'fhiafraigh an stiúrthóir seomra ar dhaidí Cháit, Mike, an raibh aon seans go bhféadfadh na naoi leanbh i seomra Cháit cuairt a thabhairt ar an stáisiún dóiteáin. D'eagraigh Mike cuairt agus bhain na leanaí an-taitneamh as an turas. Shuigh siad ar an inneall dóiteáin agus rug siad greim ar an bpíobán solúbtha. Phléigh na leanaí a gcuairt ar fhilleadh ar na naíolann dóibh. Labhair siad faoin inneall dóiteáin, faoi dhath an innill, faoi cá mhéad roth a bhí air, faoin gcaoi a fhaigheann sé an t-uisce, agus faoi cé a thiomáineann é. Le linn na seachtaine chas siad amhráin agus léigh siad scéalta faoi dhóiteáin agus faoi innill dóiteáin, agus rinne na fuaimeanna a dhéanann an bonnán agus tharraing pictiúir d'innill dóiteáin agus foireann dóiteáin. Rinne siad samhla d'inneall dóiteáin le taos súgartha. Shórtáil siad míreanna dearga chun meaitseáil leis an inneall dóiteáin agus bhí ag súgradh le figiúirí agus feithiclí beaga chun a n-éigeandálaí féin a chruthú.

Chuir an stiúrthóir seomra sraith de bhoscaí móra ar fáil dóibh ionas go bhféadfaidís a n-inneall dóiteáin féin a dhéanamh agus suí isteach ann. Chuidigh sí leo fuinneoga agus doirse a ghearradh amach agus péint a chur ar an inneall. Thaitin leo bheith ag suí ann, agus fuaimeanna an bhonnáin a dhéanamh agus gléasadh suas mar fhoireann dóiteáin. Lá amháin le linn seisiún saor súgartha bheartaigh na leanaí ligean orthu go raibh an seomra trí thine agus bhain siad úsáid as seanfhón póca chun gíoch a chur ar an inneall dóiteáin. Bhí fhios ag na leanaí go maith céard ba chóir a dhéanamh mar go ndearna siad druil dóiteáin go minic. D'iarr siad ar an stiúrthóir seomra an clár a fháil agus a chinntiú go raibh gach leanbh ann agus bhog siad go léir chuig cúinne an tseomra in áit i bhfad ón tine. Tháinig cabhair go gasta agus léim beirt den fhoireann dóiteáin as an inneall dóiteáin le hataí crua agus píobán solúbtha. Múchadh an tine go gasta agus tugadh íde béil don stiúrthóir seomra arb í a thosaigh an tine!

I gcaitheamh na laethanta ina dhiaidh sin d'oibrigh an fhoireann agus na leanaí lena chéile chun grianghraif agus péintéireachtaí agus pictiúir dá gcuairt ar an stáisiún dóiteáin a chur ar taispeáint, in aice a n-innill dóiteáin, ionas go bhfeicfeadh a dtuismitheoirí iad.

Ábhar Machnaimh: Cén turas is féidir liom a eagrú sna seachtainí amach romhainn chun tacú le forbairt agus foghlaim na leanaí?

Eispéireas foghlama 49: Meas a bheith againn ar ár dteangacha**Téama: Cumarsáid, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 6****Aoisghrúpa: Leanaí óga****Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)**

Teastaíonn ó mháthair Pema, Marta go bhfásfaidh Pema (17 mí) aníos agus í in ann idir Pholainnis agus Bhéarla a labhairt. Tháinig daideo Pema, Thomas, ón bPolainn chun cuairt a thabhairt ar Marta agus Pema ar feadh míosa. Mar is gnách, thug sé roinnt leabhar agus bréagán nua le haghaidh Perma. An uair seo thug sé bábóg le gruaig fhada dhubh. Thug siad Paula ar an mbábóg. Shuigh Thomas, Pema agus Paula lena chéile gach tráthnóna sa chistin ag léamh na leabhar nua. Shín sé a mhéar go mórálach i dtreo na bpictiúr agus d'ainmnigh iad i bPolainnis. Rinne Pema aithris air agus bhí an-áthas uirthi nuair a rinne sé miongháire chun a hiarrachtaí a dhearbhu.

Freastalaíonn Pema ar chreis áitiúil ó 9 r.n.go dtí 11.n. trí lá in aghaidh na seachtaine fad is a bhíonn Marta ag obair. Maidin amháin bhí Thomas, Marta agus Pema ag siúl lena chéile chuig an gcreis. Bhí Pema agus Paula sa bhugaí. Bhí am acu stad agus pointeáil i dtreo roinnt nithe suimiúla ar an mbealach: madra, otharcharr ag dul thar bráid leis an mbonnán ag splancadh, díoltóirí bláthanna agus séipéal. Thóg Thomas a am ag ainmniú na míreanna a chonaic siad agus ag cur síos orthu i bPolainnis agus shín Perma a méar ina dtreo agus rinne iarracht aithris a dhéanamh ar roinnt de na focail. D'athdhearbhaigh Thomas na focail, shméid a cheann agus rinne miongháire le Perma.

Nuair a shroich siad an chreis, d'fháiltigh Aven, an cleachtóir, rompu le dia duit i bPolainnis. Thaispeáin Marta dá hathair go bródúil an balla ar a raibh na grianghraif de gach teaghlach sa chreis agus an comhartha fáilte i dteanga dhúchais gach linbh. Thug Marta agus Thomas póg agus barróg do Pema agus thug Aven í chuig an bhfuinneog ionas go bhféadfadh sí slán a fhágáil leo roimh thosú ag súgradh le Paula.

Ábhar Machnaimh: Céard is féidir liom a dhéanamh chun teangacha dúchais na leanaí a thabhairt isteach sa suíomh?

Eispéireas foghlama 50: Is breá liom damhsa agus amhráin a chasadh**Téama: Cumarsáid, Aidhm 4 agus Spríoc foghlama 3****Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (naíolann)**

Is cailín cúthail ciúin í Emily (2½ bliain d'aois). Freastalaíonn í ar naíolann áitiúil gach lá lena máthair, tuismitheoir singil a bhíonn ag obair. Nuair a bhíonn Emily ag damhsa sa naíolann athraíonn a meon go hiomlán agus bíonn sí lán de shonas agus de ghliondar agus bíonn sé sin le sonrú go soiléir. Is maith léi go háirithe na hamhráin Gugaí agus Dilín ó Deamhas. Is breá léi freisin a bheith ag casadh amrán agus ag déanamh gníomhaíochtaí le haghaidh Roille Roille Ráinne agus Nigh na hÉadaí, go háirithe nuair a chantar iad sa Lativis. Bíonn sí féin agus a beirt chairde speisialta, Victoros and Seán, sna tríthí ag gáire ag an deireadh. Is breá le Victoros a theanga dhúchais a chlos in úsáid sa suíomh agus tosaíonn ag labhairt go sceitimíneach sa Laitvis nuair a chloiseann sé na rannta.

Taitníonn sé le Emily nuair a mholann an stiúrthóir seomra go dtógfaidís amach na huirlisí ceoil. Is breá léi máirseáil timpeall an tseomra lena cairde ag déanamh a lán ceoil agus torainn. Baineann siad taitneamh go háirithe as nuair a fhaigheann sí an deis dul amach. Go minic déanann Máire, an stiúrthóir seomra, taifeadadh de na leanaí ag ceol agus ag damhsa ionas gur féidir leis na leanaí na heispéiris a roinnt lena dtuismitheoirí. Tá sé tábhachach do Emily í féin a chur in iúl ar bhealaí éagsúla. Cé go bhfuil a máistreacht ar an teanga an-mhaith tá sí an-choimeádach agus í ag idirghníomhú le leanaí eile, ach fós féin is maith léi damhsa agus ceol a dhéanamh leis an gceol.

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom cuidiú leis na leanaí iad féin a chur in iúl ar bhealaí éagsúla?

Eispéireas foghlama 55: Cumhacht an cheoil agus na scéalaíochta

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 4**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Tá siondróm Down ag Abi (beagnach 4 bliana d'aois) agus freastalaíonn sí ar chreis áitiúil. Baineann an fhoireann an-úsáid as ceol i rith an lae. Casann siad cantaireacht speisialta chun an t-aistriú ó ghníomhaíocht amháin go gníomhaíocht eile a éascú agus baineann siad úsáid as amhráin fhuinniúla chun leibhéil fuinnimh a ardú, go háirithe sa tráthnóna. Thug Mella, an stiúrthóir seomra, faoi deara gur fhreagair Abi go dearfach do cheol. Cuidíonn Abi go fuinniúil leis an nglanadh suas nuair a chasann siad amhrán an ghlanta suas. Is breá léi nuair a chasann siad amhrán na fáilte, *Dia duit Abi, conas atá tú inniu?* (ag dul tríd ainmneacha na leanaí go léir). Déanann sí miongháire nuair a úsáidtear a hainm.

Is breá le Abi go háirithe é nuair a chásann siad an t-amhrán, *Rólaí polaí* - éiríonn sí an-bheoga agus inspreatha. Chomh math leis sin úsáideann Mella a lán den teanga súgartha agus cuidíonn le hAbi agus leis na leanaí eile le forbairt a dteanga. Imríonn siad cluichí rannaireachta agus déanann Abi gáire nuair a chruthaíonn a cairde scéalta grinn agus focail raiméise. Is breá léi freisin casfhocail agus rabhlóga.

Baineann Mella úsáid as scéalaíocht chruthaitheach chun focail agus smaointe nua a chur faoi bhráid na leanaí. Caitheann sí hata agus clóca speisialta scéalaíochta chun cuidiú le gach duine a bheith sa giúmar ceart don scéalaíocht. Suíonn na leanaí ar phónaireáin. Uaireanta baineann Mella úsáid as ceol don scéalaíocht. Déanann sí iarracht píosaí ceoil a mheaitseáil le scéalta. Is breá le Abi an chuid seo.

Le cúnadh ó na leanaí agus a dteaghlaigh chruthaigh Mella réimse frapaí a chuir sí i mála scéalaíochta chun na scéalta a thabhairt chun beatha. Mar shampla, sa mhála (clúdach piliúir ildaite) d'fhéadfadh ceithre nó cúig cinn de fhrapaí a bheith ann - frapaí atá bainteach leis an scéal. Ina measc bheadh figiúirí ar scála beag, figiúirí iompair agus ainmhithe, torthaí, pictiúir de charactair agus a n-ainmneacha scríofa faoina mbun, príomhfhocail scríofa i gcló mór, maisc ag léiriú mothúcháin éagsúla, bábóg óg nó teidí, hata, bróga, píosaí éadaigh, cineálacha éagsúla bia, tóirse, steiteascóp, eochracha, fón póca, boinn airgid, grianghraif, bréagáin amhail puipead de mhadra rua nó figiúr cairtchláir, glasraí amhail tornapa don scéal, *An Tornaí Ollmhór*. Níl teorainn leis an liosta frapaí a d'fhéadfaí a úsáid! Déanann Mella a dícheall leabhar fíorasach a úsáid a bhaineann leis an scéal. Uaireanta úsáideann sí scéalta mar

gheall ar an tír ina bhfuil an scéal suite, uaireanta scéal i dtaobh na garraíodóireachta, uaireanta scéal mar gheall ar spóirt agus ar ainmhithe. Is cuidiú mór í leabharlannaí áitiúil Mella nuair a bhíonn leabhair á lorg aici. Bíonn Abi i gcónaí sáite i ngach scéal a insíonn Mella agus bíonn sí i gcónaí ag iarraidh a fháil amach cathain a chuirfidh Mella an chéad scéal eile ar fáil!

Ábhar Machnaimh: Cad iad na frapaí súgartha is féidir liom a úsáid chun scéalta a thabhairt chun beatha?

Eispéireas foghlama 57: Féach Mia, rinne mise é freisin!

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Mia (13 mhí d'aois) agus Josh (11 mhí d'aois) ag súgradh taobh le taobh ar an urlár. Thóg siad seansanna nithe a ardú den urlár, mar sampla spúnóga adhmaid, síothláin agus bairr agus thaispeáin iad dá chéile agus lig screadanna áthais. Thug Mia faoi deara go raibh cathaoir bheag ina cóngar agus rinne lámhacán go dtí an chathaoir go gasta. Tharraing sí í féin ina seasamh agus rug greim ar chúl na cathaoireach agus tharraing í féin in airde ar an suíochán. Rinne sí miongháire, lig scread agus bhuail a bosa le háthas ag a raibh bainte amach aici. Níor theastaigh ó Josh bheith fágtha ar lár agus shleamhnaigh sé trasna chuig an gcathaoir. Theastaigh a sheans uaidh siúd ar an gcathaoir agus lig scread le Mia agus chroith a lámha. D'éirigh an bheirt acu corraithe le himní - níor theastaigh ó Mia an chathaoir a fhágáil agus theastaigh ó Josh suí ar an gcathaoir. Thosaigh na screadanna ag dul in olcas. Bhí Deirdre, a nOibrí Bunriachtanach, ag breathnú orthu ón taobh eile den seomra agus ag an bpointe seo d'imigh sí anonn chucu. Chuir sí cathaoir eile i gcóngar chathaoir Mia. D'imigh Josh chuig an gcathaoir nua seo agus rug greim ar chúl na cathaoireach, agus tharraing é féin ina sheasamh. Ansin rinne sé iarracht é féin a chur ar an suíochán. Thit sé ar ais ar an urlár. Tharraing sé é féin ina sheasamh arís, ach thit sé arís. Bhí Deirdre ag breathnú air seo agus mhol sí a chuid iarrachtaí. ***Is féidir leat é a dhéanamh Josh, tuigim gur féidir.*** Le scread beag breise, tharraing sé é féin ina sheasamh den tríú huair. D'fhéach sé go cúramach ar an suíochán agus thug sé faoi deara go raibh hanlaí air. Le háthas an domhain air, d'fhéach sé ar Dheirdre agus Mia agus phreab sé suas ar an suíochán.

Ábhar machnaimh: An dtugaim deiseanna do leanaí a spriocanna foghlama féin a bhaint amach?

Eispéireas foghlama 63: Teastaíonn an ciúb sin uaimse

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 2

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Miriam, stiúrthóir seomra na creise ag cuidiú le Liam (10 mí d'aois) tabhairt faoin lámhacán. Bhí fhios aici go raibh sé ábalta é a dhéanamh mar go ndúirt a mháthair le Miriam go raibh sé ag lámhacán sa bhaile. Ar chúis éigin b'annamh a rinne sé lámhacán sa chreis. Chuir Miriam ciúb sórtála a thaitin go mór le Lian in áit nach bhféadfadh sé teacht air trí lámh a shíneadh. Cé go raibh an ciúb ina chongar bheadh air gluaiseacht níos cóngaraí dó. Laistigh de chúpla soicind léirigh sé a fhrustrachas agus lig sé béic as agus chroith sé a lámha. D'fhéach sé ar Miriam agus lig sé béic níos glóraí. Rinne Miriam lámhacán chuig an mbréagán agus thathantaigh ar Liam déanamh amhlaidh: *Déanaimis lámhacán lena chéile, a Liam?* Chuir sí an ciúb beagán níos cóngaraí dó, agus í ag eiseamláiriú an t-am ar fad conas lámhacán a dhéanamh agus ag tathant ar Liam triail a bhaint as. Chaill sé spéis sa chiúb agus phioc sé suas spúnóg a bhí cóngarach dó agus thosaigh ag bualadh an urláir leis an spúnóg. I ndiaidh lóin, nuair a bhí Miriam ag súgradh le leanbh óg eile sa seomra, chonaic sí Liam ag iarraidh tabhairt faoin lámhacán cúpla uair. Ghluais sí beagán níos cóngaraí dó chun breathnú air i gceart. Bhí sé ag gluaiseacht ag baint úsáide as a cheithre ghéag agus é á chothromú féin leis an lámh eile agus é ag síneadh i dtreo an chiúb. Ar deireadh thiar, d'éirigh leis agus bhual Miriam a bosa nuair a shroich sé an ciúb. Idir an dá linn bhí Lisa, an cúntóir seomra, ag taifeadadh ar fhístéip a raibh á bhaint amach ag Liam fad is a d'fhan Miriam ina chongar chun cuidiú leis dá mba ghá. Bhual Miriam a bosa agus thréaslaigh do Liam. Bhual Liam a bhosa freisin agus rinne gáire mór. Thosaigh sé ag súgradh leis an gciúb ansin. Thaispeáin Miriam an fhístéip do thuismitheoirí Liam an tráthnóna sin agus chuir taifead den rud a bhí bainte amach aige ina Thaifead Cúraim. Sna laethanta ina dhiaidh sin chuir Miriam a lán deiseanna ar fáil chun Liam a spreagadh le bheith ag lámhacán, agus faoi dheireadh na seachtaine dár gcionn bhí áthas an domhain air faoina shoghluasteacht nua agus na deiseanna a chuir sé sin ar fáil dó chun nithe nua a iniúchadh!

Ábhar machnaimh: Conas is féidir liom úsáid níos fearr a bhaint as breathnóireacht chun cuidiú le leanaí a spriocanna foghlama féin a shocrú?